

MUUSIKA JA TEATRI RISTUMISPUNKTIS

Eesti uue lavamuusika õhtu "Peegeldused" Rahvusooperis "Estonia"

TMK 2002/7

Võib muidugi arutada, kas operis on võimalik teater ja kas balletti ning operit saab sünteesi-
da. Järgnevas vestluses¹ osalejad – teatrikriitik PILLE-RIIN PURJE, Eesti Raadio teatritoi-
metaja MARIS JOHANNES ja muusikateadlane KRISTEL PAPPEL – võtsid siiski eeldu-
seks, et need ühendused on võimalikud, ja jagasid sel pinnal muljeid eesti kolmest uuest muusi-
kalisest lavateosest: Toivo Tulevi balletist "Cruz", Eino Tambergi ooperist-balletist "Peeg-
limängud" ("Inimeseks tahaks saada" ja "Elutants") ja René Eespere ooperist "Gur-
maanid". Esietendus: Rahvusooperis "Estonia" 26. ja 27. aprillil. Dirigeerisid (esitusjärje-
korras) Erki Pehk, Aivo Välja ja Paul Mägi. Lavastaja (või koreograafi-) töö pärines Vladi-
mir Arhangeliskilt, Neeme Kuningalt ja Anu Ruusmaalt ning Ervin Öunapuult.
Vestlusele lisas kommentaari teatriteadlane LEA TORMIS.

"CRUZ"

Kristel Pappel: Tulevi "Cruzis" köitsid tema muusika need omadused, mis mind algusest tämbrikäsitlus, tähelepanu kõlale kui ekspres-
siivsele, sisendusjõulisele vahendile, iga heli on läbi tunnetatud, ei mingit pealiskaudsust ega ka kõlalist ülekoormatust. Ja kõige taga aimub, õigemini, kõik on kantud kuulajat kõ-
netavast ideest. "Cruzis" tajusin Hispaania kloostrite ristikäikude vaikust ja selles järjest süvenevat mõtisklust ning kannatusnäda-
protsessioonide sisemist võitlust maise ja tae-
valiku vahel...²

"Cruz" võib eksisteerida nii balletimuusikana kui ka iseseisva sümfoonilise teosena. Selles on kujundlikkust ja värve, mis loob head eeldused helilooja ideede avamiseks laval. Koreograaf Vladimir Arhangeliski on tajunud muusika eripära ega ole sellele peale surunud olustikulisust ega plakatlikkust. Mul tekkisid paralleelid Mai Murdmaa "Joanna tentataga" (Eino Tambergi ballett), kahjuks olen viimast näinud üksnes fotodel. Vahest oleksin Arhan-

gelskilt soovinud mitmekesisemaid koreograa-
filisi kujundeid ja pikemat mõtteliini. Mällu sööbis tantsijanna Marina Chirkova hingesta-
tud ja musikaalne interpretatsioon.

Mitte sugugi ei jäänud ma rahule teo-
se muusikalise tõlgendusega, õigupoolest ei saa siin tõlgendusest rääkida, sest orkestril oli raskusi nooditekti esitamise, muusika mõtteni peaaegu ei jõutud.

Maris Johannes: Tundus, et Arhangeliski ja Tulevi koostöös on sündinud tantsusõpra rõõ-
mustav tulemus. Nautisin seda, mis laval toi-
mub, võib-olla ma ei osanud tantsu ja muusi-
kat lahutada, aga mulje oli väga terviklik ja väga puhas. Koreograaf ja helilooja rääkisid ühte keelt, nautisin joonise puhtust.

Pille-Riin Purje: See ehk ongi õige mulje, kui sa ei suuda koreograafiat muusikast eralda-
da, see toimis kirkastava tervikuna. Märksõ-
nad "puhas" ja "kirkas" on minu meelest ta-
bavad. Arhangeliski tegi lavastusele ka kujun-
duse, valgustus oli Maldar-Mikk Kuuselt. Valguse mäng meeldis mulle väga – selged ja puhtad värvid ning kujundid, mis tekkisid liikumisel juurde. Selles peitus ka nagu oma saladus, ei tea, kas oskaks, aga võib-olla ei raatsiksi seda lahti jutustada. Selle teose juur-
de tahaks tagasi pöörduda mõttes või ka ilm-
si. Ja oli huvitav, et esimene mulje "Cruzist" polnudki nii domineeriv, ootasid, mida too-
vad järgmised lood. Aga nüüd, kui vaatami-
sel on tekkinud aja distants, tundub just see lugu kõige kirkastavama hoiaku ja olekuga.

¹ Siinjuures on osaliselt kasutatud ka "Vikerraadio" saates "Teatrimagasin" (1.V 2002; toimetaja Maris Johannes) kõlanud arvamusi.

² Balleti aluseks on XVI sajandi hispaania luuletaja ja müstiku Püha Juan de la Cruzi (Cruz - hisp. k. rist) poem ja sellele kommentaarina kirjutatud traktaat ning stroof Suurel Reedel toimuvast Püha Risti talitusest.

"PEEGLIMÄNGUD": "Inimeseks tahaks saada" ja "Elutants"

M. J.: Siin on tegemist ju Juhan Viidingu ja Tõnis Rätsepa näidendiga "Olevused", see on paljutähenduslik märk eesti kultuuriloos. Kui on püütud kirjutada olevuste lugu ooperiks, kumb jääb peale, kas draamanäidend või ooper?

P-R. P: Või jääb ta kahe vahele? Olen "Olevusi" draamalaval näinud, "Olevuste" eredalt meelde jäänud tekst hakkas ooperit vaadates kaasa kumisema, nägin, mis on vahele jäetud,

mis on sisse võetud. Mulle meeldis, kui sujuvalt seal mõnelt asjalt teisele üle mindi. Teatavasti need "olevused", prügiväljade elanikud, kannavad asju kokku ja püüavad meelde tuletada, mis need on, — et inimeseks saada. Näiteks klaver, mille kaanest sai äkki peegel — "Peegeldused" on ka kogu teatriõhtu nimi ja "Peeglimängud" Tambergi kaheosalise lavateose üldpealkiri. Klaver ja peegel muutusid üheks.

Neeme Kuninga lavastuses on eriti meelde jääv lavatüki kujunduslik kül (kunstnik Liina Keevallik). Olevused tuiavad kile

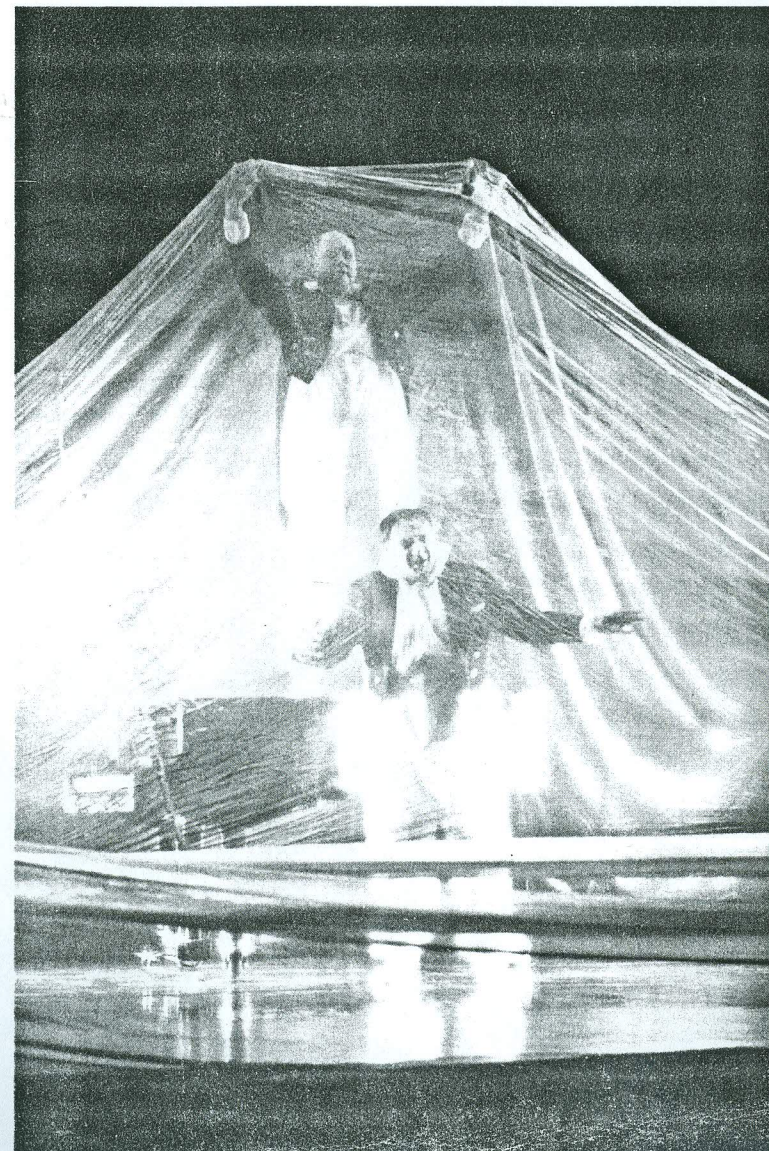

Toivo Tulevi "Cruz".
Marina Chirkova ja
balleti meesrühm.

või loori all. See tekitas minus kaksipidi mõtteid. Ühelt poolt oli lavastus kindlasti väga efektne ja muutus finaalis veel efektsemaks. Aga samas hakkas mul lauljatest natuke kahju. Tundus, et nende näitlejavõimed mattuvad selle kile alla. Istusin küll hästi lähedal ja nägin liikumisjooniseid ja pisut isegi miimikat, aga siiski näis, et väga palju energiat läks võitlusele selle kilega. Muidugi võis see olla ka sümboolne, elati ju prügiväljadel. K. P.: Eriti mõjuvaks muutus, nagu sa ka ütlesid, kujunduse kile-loori lahendus finaalis, kus toimub kahe maailma sulamine või mi-

nek ühest maailmast teise. (Põnev mõte!) Ent teisalt nõudis kile all tegutsemine lauljatelt enda maksmapanekuks jõupingutusi ja vähendas tegelaste individuaalsust. Vahest oleksid aidanud suuremad, ilmekamad žestid, kuid sellega võinuks kaasneda oht, et muutuda liiga deklaratiivseks. Või oli nii, et teatud liikumisskeem, žestid, mis olid ka vaatajale hoomatavad, lihtsalt ammendasid end. Kohati tekkisid nagu augud, näis, et keegi ei teadnud enam, mida nüüd selle muusika ja tekstiga teha.

M. J.: Teine lahendus: mitte lauljad ei oleks

Eino Tambergi
"Peeglimängud":
"Inimeseks tahaks
saada". Üks — Ivo
Kuusk ja Kolm —
Mart Laur.

kile all, vaid tantsijad. Neil on füüsiline eneseväljendus ju esmane. Näiteks, kui toimus mitte ainult eri maailmade sulandumine, vaid ka ooperi ja balleti süntees: kile või loori alla tuli tantsija (Sergei Bassalajev Noormehena), siis oli ka rõdult vaadates arusaadavam, mis laval tehakse.

P.-R. P.: Kristel ütles sõna "individuaalsus", aga võib-olla ei olegi sellega nii väga tegeldud ei muusikas ega ka lavastuses. Ja mõnes mõttes on see mõistetav, et "olevuste" maailm ongi üks terviklik maailm. Aga kui ma meenutan nüüd Viidingu-Rätsepa teksti "Olevustes" (muidugi ei pea ooper seda truult järgima), siis seal oli ikkagi igal olevusel oma väike konks või loomuomadus. Vahest oleks tõesti olnud abiks, kui need aktsendid oleksid nii muusikas kui ka mängus olemas.

K. P.: Ehk oli tõesti nii, et lavastaja ja helilooja tahtsid näidata "olevuste" maailma üldisemalt. Tamberg on ju väga hea lavatunnetusega helilooja. Mulle meeldib ka põhimõtteliselt, kuidas Tamberg paneb sõna muusikas helisema. Ta arvestab alati, missuguse orkestratsiooniga tuleb laulja lauldud sõna kõige paremini esile.

P.-R. P.: Ma isegi ei mõelnud sellele.

K. P.: Siis ongi hästi!

M. J.: Lavastuse algul, oli laval kolm naist – üks punases kleidis (Kaie Kõrb), teine mustas (Lemme Järvi), kolmas valges (Tatjana Järvi). Tundus, et olen seda lugu juba kuskil näinud. Selle peale ütles Pille-Riini, et nüüd on "Kolm öde" ja "Olevused" kokku saanud. Kunstnik Liina Keevallik on sama kombinatsiooni mänginud välja ka Elmo Nüganeni la-

vastuses "Tšehhov & show-bisnis" (Jane Martini näidend, XX lennu tüdrukutelavastus), kus on ka kolm öde ja need kolm värvi. Ja kui mu peas hakkasid "Show-bisnis" ja "Olevused" koos toimima, siis läksin vist Eino Tambergi ideest juba väga kaugemale. See oli teatri tänapäeva omapärane kokkukõlks.

P.-R. P.: Kummaline on aga see, et teadlikult ma värvikombinatsioonidele üldse ei mõelnud, võtsin kolm öde koreograafilisest joonist (koreograaf Anu Ruusmaa) – sellest, et üks nagu püüdleks kuhugi, teised jälle tõmbavad tagasi, neis peitus hämar ja tabamatu igatsus. Aga võib-olla mängisid mu alateadvuses ka kleidid kaasa.

M. J.: Vahest võiks tõlgendada seda ka nii, et kolm öde on individuaalsused ja "olevused" hall ollus, mis lõpuks tapab individuaalsuse. Enne olid olevused mässitud hallusesse, nüüd kadus ka see üks ja erk ja punane sinna.

K. P.: Lauljad Ivo Kuusk, Teele Jõks, Mart Laur, Janne Ševtsenko ja Margit Saulep said oma rollidega väga toredasti hakkama. Eriti tahaksin esile tõsta olevust, kes oli ühtlasi balletiosas Hääleks – Teele Jõksi. Just lauljatega näis dirigent Aivo Välja töö olevat olnud kõige viljakavam (pianist-repetiitor Ralf Taal).

"GURMAANID"

M. J.: "Gurmaanid" on René Eespere esime- ne ooper. Libreto sellele kirjutas Ervin Õunapuu, kes oli ühtlasi ka lavastaja ja kunstnik. Tegemist on Õunapuu esimese ooperilavastusega. Õunapuu libreto kujutab endast kuul-

Eino Tambergi "Peeglimängud: "Inimeseks tahaks saada". Viis – Margit Saulep, Kolm – Mart Laur ja Neli – Janne Ševtsenko.

René Eespere "Gurmaanid". Londoni oksjonil osalejad – Rahvusooperi "Estonia" koor, vasakul: Oksjonipidaja – Mart Madiste, paremal: pime Vürstinna – Riina Aireenne.

"Gurmaanid"
M. J.: "Gurmaanid" on René Eespere esime- ne ooper. Libreto sellele kirjutas Ervin Õunapuu, kes oli ühtlasi lavastaja ja kunstnik. Tegemist on Õunapuu esimese ooperilavastusega. Õunapuu libreto kujutab endast kuul-

demängu "Õhtueine Emmauses" uut versiooni.
P.-R. P.: Tõepoolest, "Õhtueine Emmauses" valmis kõigepealt kuuldemänguna, mille lavastas Tamur Tohver 1999. aastal. Intrigeerivalt mõjusid nii selle tekst kui teostus. Seepärast olid mul "Gurmaanide" suhtes kõige suuremad ootused, ent samas oli ka võimalus täpselt võrrelda, mis oli tehtud teisiti. Sest süžee ja sisu tasandil oli tõepoolest mitu olulist muudatust. Kõigepealt oli ära vahetatud maal. Kui kuuldemängus on maaliks, mida barbaarselt hävitatakse, Caravaggio "Õhtueine Emmauses", siis nüüd oli selleks Botticelli "Dante portree". See tekitab ka mõtteid Dantest ja "Jumalikust komöödiast". Kui näiteks Õunapuu ütleb juba oma romaanis "Mõök", et Tammsaare on saatanast, siis küllap Dante ammugi, selle kiriku vaatepunktist, mida Õunapuu pilab kui silmakirjalikku ja võltsi. Ja libretole oli ta lisanud täiesti ootamatult puändi, mis keerab asjale veel ühe vindi peale. Too Sebastian, kes tassib oksjonilt "gurmaanidele" pilte kokku, on kuuldemän-

gus ikka vaene ohver, kes lõpuks klannist välja kihutatakse ja võib-olla koksatakse isegi maha – ma ei tea, mis temast saab. Ooperis seevastu tundub lõpuks, et teener Sebastian (Rauno Elp) kavaldab kõik üle ja läheb originaalmaaliga oma teed. Kas see nüüd *happy end* on, kahtlen väga. Igatahes on see veel üks keerd peale kelmusele, mis käib oksjonite ümber või erakogude hämaruses, nagu kavalhel Õunapuugi ütleb. Mulle meeldis väga, et Õunapuu ei olnud seda, minu meelest ta parimat lugu kirjanikuna, täpselt samamoodi ooperilavale kandnud, vaid leidnud juurde igasuguseid knihve, mis andsid põhjust edasi mõelda.

M. J.: Õunapuu mängis sama gurmaanide mängu juba oma kevadisel näitusel galeriis "Vaal", kus tal oli tehtud sellel teemal installatsioon. Nii tekkis mul küsimus, et kas mitte liiga õgardlikult palju pole kasutatud ühte ja sama teemat?

P.-R. P.: Minu poolest tehku film ka ära, ta ju unistab sellest!

K. P.: Väga hea, et Õunapuu kirjutas selle loo

René Eespere "Gurmaanid". Parun (Jassi Zahharov) näitab Preestri (Priit Volmer) maalide "menüüd"; vasakul: teener Sebastian (Rauno Elp).

Harri Rospu fotod

ooperilibretoks. Harva, kui tänapäeval mõni teos oma situatsiooni ja karakterite poolest lausa tungivalt sobib ooperiks!

P.-R. P.: Aga ma siiski mõtlesin, et ooperi päris lõpus, kui Sebastian kõnnib gurmaanide (Preestri ja Paruni) käest salamisi päästetud originaaliga üle lava, – gurmaanidele sai sisse söödetud maali koopia –, oleks Õunapuu võinud veel mingi vindi peale keerata.

Ooper algab väga õunapuuliku ja väga hea proloogiga kirikus, kus Preester hakkab piiblist lehti välja tõmbama ja neid õgima sooviga Püha Vaimu (geniaalsust?) eneses tunnetada. Sellele järgnevas kunstioksjoni stseenis on väga intrigeerivaks tegelaseks pime Vürstinna (Riina Aireenne) – see on juba iseenesest absurdne, et pime, äärmiselt rikas daam ostab kokku šedöövreid. Arvasin, et järsku oleks võinud ta panna Sebastianiga või hoopiski Paruniga (Jassi Zahharov) kokku

mängima, nii et oleks puändina moodustunud veel üks liin.

M. J.: Oksjonistseenis oli väga mõjuv koor. Ehk oleks võinud koor ka lõpus olla, ja ka Vürstinna.

K. P.: Eks ole, kui ooperis on koor, siis peaks ta ikka ka lõpus laulma?! Aga ma saan aru küll, miks sa seda soovisid. Koor oli nii tekstis, muusikas kui ka lavastuses eredalt välja töötatud, nii et võis tõepoolest tekkida tahtmine teda veel kord näha. "Estonia" koor on ju liikuv ja ergas, kui temaga tegeldakse.

P.-R. P.: Oksjonistseen oli väga hästi lavastatud. Ma jälgisin erinevaid koorinimesi, kõik olid pandud väga täpselt reageerima.

K. P.: Ja seda võimaldas ka René Eespere muusika. Eespere näitas end andeka ooperiheliloojana. Eespere muusikasse on ilmunud varasemast hoopis dramaatilisemad ja kontrastsemad kujundid, sageli grotesksed või

ironilise vihjega. Muusika reageerib sündmustikule kiiresti, paari "suletõmbega" antakse situatsiooni või tegelaste iseloomustust, ei mingit heietamist ega ajaga laiutamist. See kõik sobis Õunapuu libretoga. Liiatigi tunneb Eespere hästi vokaali, on kirjutanud ka koorimuusikat, mis näiteks oksjonistseeni jaoks veelgi plusspunkte juurde andis.

P.-R. P.: Ma mõtlesin ka, et kui dramaatiline oskab olla muusika või kui hästi läheb muusikaline lahendus kokku situatsiooniga. Kui nooruke Preester ja võõrustaja Parun oma gurmaanluse kõrghetkel viskusid aplalt toidu kallale, roaks meisterdatud "Dante portree", oli see muusikas kulminatsioonina just sama võigas kui Õunapuu teoses see kuulsate maalide õgiminegi.

M. J.: Meeldivalt võigas oli ka küüslaugulõhn, mis rõdu esimeste ridadeni jõudis, see mõjus väga naturaalselt.

P.-R. P.: Kuuldemängus ja filmis neid lõhnu muidugi edastada ei saa.

K. P.: Lõhnad on moes. Mulle meenuvad prantsuse parfüümid lavakunstikooli "Bastienis ja Bastienne'is".

M. J.: "Vanalinnastudio" "Hea inimene Sezuanist" lavastuses on saalinurgas hiina köök, mis lõhnas oma vürtsidega.

K. P.: Ja mida teeb publik?

P.-R. P.: Vaatas lavale ja sõi vaheajal.

K. P.: Tullis tagasi "Gurmaanide" juurde: ooper pakub võimalusterohkeid rolle mitte ainult pimedale Vürstinnale, keda nauditava suurilmalikkusega tõlgendas Aireenne, ja koorile, vaid ka Preestri, Parunile ja Sebastianile. Need on põnevad, tagamaaga rollid. Jassi Zahharov Parunina võis taas kasutada oma tõeliselt mitmetahulist annet, milles peale suurejoonelise kangelase peitub ka karakterlulja ja lõikav vahedus. Sebastiani esitas tuumakalt ja täpselt Rauno Elp. Kahvatumaks ja paraku seetõttu ka arusaamatumaks jäi Priit Volmer Preestri osas, eriti proloogis. Seal aidanuks vahest kaasa lihtsalt parem diktsioon. Kui ma muidu nautisin seda, et lauldakse eestikeelset teksti, siis antud stseenis pidin abi otsima ingliskeelsetest ülatiitritest. Söömisstseenis oli Preester oma justkui-tagasihoidlik- ja püha-hoiakuga huvitavaks kontrastiks kaasgurmaanile Parunile. Muusikatõlgendus (dirigent Paul Mägi, pianist-repetiitor Tarmo Eespere) oli erk ja hästi ette valmistatud.

LÕPUKS

K. P.: Lõpuks tuli aplaus, küll alles pärast kolme teose möödumist.

P.-R. P.: Oleksin eelistanud, et kummardamine ja aplaus on iga teose lõpul. Tundsin siiski, et ühe õhtuga nägime kolme erinevat lavastust.

K. P.: Mina ka ei arva, et nad peaksid moodustama terviku. Samas võib ju ühendusniite leida: nähtava ja nähtamatu reaalsuse üle mediteerimine, enese (tõe, idee) otsimine neis ("Cruz"), olemine eri tõelustes ja kergesti kaduv piir nende vahel ("Olevused"), Vaimu, selle nähtamatu väe õgimise tragigroteskne reaalsus – ja aktuaalsus ("Gurmaanid"). Ent ühendav ja ühtlasi väga hinnatav on see, et kõigi kolme teose puhul saame rääkida nii tänapäevamuusikast kui ka tänapäevastest teatrivahenditest. Lavatõlgendused löid huvitavaid seoseid sõnateatriga, ka konkreetsete lavastustega. See omakorda tekitas hoopis uue mõistmistasandi, mida peaks põhjalikult analüüsima. Igatahes tundus, et eesti muusika + teater on nähtav ja olemas.

Üles kirjutanud KRISTEL PAPPAL

LEA TORMIS, eelnevale täienduseks

Vaatasin teist etendust (27. IV 2002). Rohkem neid polnudki. Kas see pole raiskamine? Ehk mängitakse sügisel veel, nii vähe eesti uudisteoste vaatajaid ikka vist pole (turistid ju ka!).

Vaatamisest sai rohkem kui kuu mööda (õnneks olin kavalehele mõne märkuse kirja pannud), kui TMK toimetaja lühikommentaari palus. Ainukordse kuulamise-vaatamise järel poleks õieti viisakas avalikult midagi arvata. Mitte-muusikakriitikuna astun niigi ühekordse emotsionaalse mulje libedale pinnale. Vabandus: üks selliste jaoks ju teatrit teha-segi. Muusikateater on minu jaoks eelkõige teater. Kostümeeritud kontserdist huvitun harva. Kõnealused lood olid teater, ja päris huvitav teater. Kuigi – Toivo Tulevi "Cruzi" puhul nõustun Kristel Pappaliga – see on eeskätt iseseisev muusikateos, mis võimaldab, aga ei nõua lavalist tõlgendamist.

Mul paluti pöörata tähelepanu peamiselt tantsulisele küljele. Siin olen pisut kim-

batuses, sest eelvestelnute mulje rõhutas tant-
sust ja muusikast saadud kirgastunud tervik-
elamust. Olen nõus: puhas ja kaunis üldmul-
je ning eriti Marina Chirkova kõrgustesse si-
rutuva joonega lõpumisanstseen, üldse tema
habras-kindel olemus, olid meeoleult samal
lainepikkusel muusika sakraalse pürgimuse-
ga. Aga muusikas tajutav võimas läbiv sise-
veendumus ei leidnud (minu arvates) koreog-
raafilises joonises küllaldast vastet. Lavale
vihjamisi visandatud jutustav alge (mehe ilm-
selt ilmalik kirg ja naise ülevamad igatsused
seda ignoreerimas) killustas mõttetervikut.
Hilisem teksti lugemine kavalehelt kinnitas
seda muljet. Cruze traktaadi ja Tulevi muusi-
ka kehatult kirglikule pühendumusele pole
lihtne leida "kehalis-lavalist dimensiooni".
Kuigi balletikeel on seda laadi ülesandeks vist
sobivaim. Õeldu pole niivõrd etteheide loo-
tustandvale ballettmeistrile, kuivõrd sedasta-
mine, et "lihast ja verest" lavamäng kipub,
ülemat hingelis-vaimlist ainevalda hõlvata
püüdes, ikka kaasa tooma ka liiginimliku
konkreetsuse alget. (Eks seetõttu tuli keskajal
pühased tekste vahendav liturgiline draama
peagi kirikumüüride vahelt ilmalikule linna-
väljakule saata. Ja nii mõnigi XIX–XX sajandi
tipplavastaja on vahel unistanud supermar-
ionettidest liiga inimliku näitleja asemel.) Kui
Vladimir Arhangelski enda tantsijaolemuse ja
tema üsna hiljutise koreograafidebüüdi,
romantilis-idealistikliku lühiballeti "Juhtub"
järgi otsustada, on tal tegelikult eeldusi ja ilm-
set huvi just n-ö ülevate teemade tantsulava-
le toomiseks.

(Ei välista võimalust, et mu pikaaegne
teatrikogemuslik rikutus segas vahetut vas-
tuvõttu. Hakkasin liialt nägema paralleele kol-
mekümne aasta taguse "Joanna tentata" tant-
sukujunditega ja isegi Vilimaa "Kontrastide"
"õhus kõndiva" (meesrühma kätel) tantsijan-
naga, aga neid lavastusi polnud tänane bal-
lettmeister näha saanudki! Tantsuleksikas
ringleb alati korduvkujundeid, pelgalt see ei
tohiks vaatajat segada.)

Eino Tambergi "Peeglimängud" oli
nii kavatsuse kui lahendusena põnev. Oma is-
tekohalt saalis võisin klaverikaane ja peegli
seoseid küll pigem oletada. Mujalgi oli Nee-
me Kuninga pakutud kujundiideed vahest
rohkem kui nende päris veenvat teostust. Mui-
dugi ei saa "Olevused" muusikalaval edasi
anda kõike seda, mis näidenditekstis peitub,
aga lisandus ka uusi dimensioone. Kileloor oli
iseenesest hea leid. Huvitav mitmetähendus-

likkus, omamoodi "ilmutamatuse", teostama-
tuse, äralõigatuse kujund. Võimalikus õhu-
puuduses (?) tegutsevad-häälitsevad lauljad
olid vaprad. Teele Jõks tõesti mõjuv, aga ka
Ivo Kuusk. Kuid nende liikumisjoonis tundus
kuidagi juhuslik, läbitõotamatult kohmakas.
Tervikmuljele aitas siin just palju kaasa Anu
Ruusmaa koreograafiline lahendus sissejuha-
tusena ja teises pooles. Eriti Kaie Kõrbi ja
Sergei Bassalajevi sisemiselt intensiivne ja
väljendusrikas duett "läbi kile" — kus möle-
mapoolne pürgimus nähtamatut vaheekraani
ületada kasvas valuliselt veenvaks üldis-
tuseks. Kaie Kõrb, Lemme Järvi ja Tatjana Järvi
sidusid kogu lugu. "Kolm öde" — see teatri-
seoslik assotsiatsioon tekkis minulgi kohe,
küllap ka Draamateatri kunagises Tšehhovi
lavastuses kasutatud sama värvikoosluse
(puna-must-valge sümboolsus) tõttu. Liina
Keevalliku kujunduse inspiratsioon tuli vist
küll Edvard Munchi "Elutantsu"-maalist.

Kuuldemängust juba tuntud kummas-
tav maalilugu — René Eespere "Gurmaanid"
oli nii teosena kui ka Ervin Õunapuu lavas-
tuse ja kujundusena parimas mõttes teatraalne.
Ning ehtõunapuulikult intensiivne, mõt-
telt, mängult ja laulult, eriti Jassi Zahharov.
Vaimukalt irooniline ja groteskne, mida oope-
ris õige harva ette tuleb.

Iga lavalugu oli ise võtmes, sellepärast
oleks otseleid seoseid teatriõhtus raske leida.
Aga mingi üldisem läbiv äratundmine on
ometi tagantjärele-mälus kummitama jäänud.
(Leidlikult sõnastas selle Evi Arujärv, vt "Sirp"
3. V 2002, ei hakka üle ütlemata).

Balletti ja ooperit, miks mitte ka sõna
tulebki taas, pärast iidset sünkretismi teatri-
aegade alguses ja vahepealseid katseid, sünt-
teesida. Inimese väljendusvahendid on need
kõik — kui tal on, mida väljendada. See-
kord jäi midagi meeltesse kinni, ju siis suude-
ti olulist öelda.